

Notitie

Eerste resultaten onderzoek invoering Ja/Ja Sticker

Datum	1 oktober 2019
Onderwerp	Motie Ja/Ja Sticker
Portefeuillehouder	Annelies van der Have

Op 14 september 2018 is door de Gemeenteraad van Heemstede de Motie Ja/Ja Sticker van GroenLinks en D66 aangenomen. In april 2019 ontving u hierover reeds een Collegebericht.

In deze notitie geven we u de laatste stand van zaken en nemen we u mee in de stappen die ondernomen moeten worden wanneer de gemeente overgaat tot de invoering van een Ja/Ja Sticker. Ook belichten we welke mogelijkheden er nog zijn indien het huidige systeem wordt gehandhaafd.

Motie Ja/Ja Sticker

De motie Ja/Ja Sticker verzoekt het College 'onderzoek te doen naar de wijze waarop het systeem met een Ja/Ja Sticker het beste ingevoerd kan worden in Heemstede, zoals dat eerder in Amsterdam is gedaan en op welke wijze het beste draagvlak gecreëerd kan worden zodat het systeem positief ontvangen kan worden.'

Rechtszaak Folderbranche vs Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam heeft via de Wet Milieubeheer in het kader van preventie de Ja/Ja Sticker geregeld door de afvalstoffen verordening aan te passen. De folderbranche heeft de rechtszaak (22-11-2017) om de invoering van de Ja/Ja Sticker tegen te houden verloren en is 13-03-2018 in hoger beroep gegaan. Het Gerechtshof Amsterdam heeft op 24 september 2019 de gemeente Amsterdam in het gelijk gesteld;

- De gemeente was bevoegd het nieuwe systeem in te voeren
- Het systeem vormt geen inbreuk op eigendomsrechten van de ondernemers
- De Richtlijn oneerlijke handelspraktijken is op het systeem niet van toepassing
- Het systeem is niet in strijd met de Postwet
- De gemeente heeft geen beginselen van behoorlijk bestuur geschonden

De VNG gaat zich op basis van de uitspraak buigen over een eventueel landelijk model. Hiervoor gaat ze het gesprek aan met gemeenten die de Ja/Ja-sticker willen invoeren en de branche.

Ja/Ja Sticker

In het geval van een Ja/Ja Stickersysteem ontvangen huishoudens geen reclamefolders en huis-aan-huisbladen (ongeadresseerd drukwerk). Huishoudens die dit wel wensen te ontvangen dienen dat middels een Ja/Ja Sticker aan te geven op de brievenbus. Door de invoering van een Ja/Ja Sticker wordt voorkomen dat ongeadresseerd drukwerk (ongelezen) in de papier- of restafvalbak verdwijnt. Het is mogelijk huis-aan-huisbladen wel toe te staan. De milieueffecten zullen dan minder zijn.

Verwachte milieueffecten

In het algemeen wordt gesteld dat huishoudens die nu geen Nee/Ja of Nee/Nee sticker hebben in het omgekeerde systeem zo'n 32 kg papier kunnen besparen, mits men geen Ja/Ja Sticker plakt. De gemeente Haarlem verwacht 5% minder papierafval (circa 600 ton in totaal; 4 kg per persoon per jaar) te realiseren door middel van de Ja/Ja Sticker. De gemeente Utrecht verwacht met de invoering van een Ja/Ja-sticker ongeveer 1.200 ton papier per jaar te voorkomen (8 kilo papier per huishouden): afname van het restafval van ongeveer 2 kilo per huishouden per jaar. De gemeente Utrecht heeft door middel van stickertellingen bepaald hoeveel er mogelijk bespaard kan worden.

Voor de gemeente Heemstede hebben we nu nog geen beeld hoeveel besparing een Ja/Ja Sticker kan opleveren. Het aantal reclamefolders neemt de laatste jaren gestaag af. Ook dalen de oplages van de huis-aan-huisbladen. In Heemstede wordt nu in totaal rond de 69 kilo papier per inwoner per

Notitie

Eerste resultaten onderzoek invoering Ja/Ja Sticker

jaar weggegooid. Hiervan belandt ongeveer 19 kilo bij het restafval en 50 kilo in de papierbak. De totale hoeveelheid gescheiden papier/karton is de laatste jaren redelijk stabiel. Wel neemt het aandeel papier af en het aandeel karton toe.

Goed om te vermelden is dat bij de proef Merlenhoven met omgekeerd inzamelen de hoeveelheid papier in het restafval evenredig met het totale restafval fors is gedaald.

Economische effecten

De branche wijst het Ja/Ja systeem met name af vanwege de negatieve gevolgen voor de plaatselijke ondernemers en de grafische industrie. Volgens hen wordt 29% van de omzet van winkels bepaald door de reclamefolder en zou de invoering van de Ja/Ja Sticker de winkeliers 10% aan omzet kosten. Naast de werkgelegenheid in de Retail sector zou ook de werkgelegenheid onder bezorgers en in de grafische industrie onder druk komen te staan. Aan de andere kant groeit de groep die uitsluitend digitale informatie en reclame tot zich neemt snel.

MKB Nederland reageert als volgt op de rechterlijke uitspraak: “De ondernemersorganisatie wil snel met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in gesprek over een oplossing, maar roept nu vooral gemeenten op pas op de plaats te maken. De reclamefolder is een buitengewoon effectief marketinginstrument voor winkelbedrijven en die staan al onder druk, zo laat ook het aantal faillissementen in de sector zien. Een landelijk model waarmee niet alleen gemeenten, maar ook ondernemers uit de voeten kunnen, is daarom noodzakelijk en urgent.”

MailDB, KVGGO en Spotta, de partijen die de rechtszaak tegen Gemeente Amsterdam verloren, beraden zich op vervolgstappen. “De komende tijd zullen we de uitspraak bestuderen en ons beraden op eventuele vervolgstappen richting de Hoge Raad”, klinkt het in een gezamenlijke verklaring.

Overleg met onze plaatselijke ondernemers, onder andere WCH, zal moeten uitwijzen hoe men in Heemstede tegen de Ja/Ja Sticker aan kijkt.

Te nemen stappen invoering Ja/Ja Sticker

Indien er wordt besloten tot invoering van de Ja/Ja Sticker dienen de volgende zaken verder uitgewerkt worden:

Juridisch

Invoering van de Ja/Ja Sticker vereist aanpassing van de afvalstoffenverordening.

De huidige afvalstoffenverordening bevat geen grondslag voor een Ja/Ja Sticker. Indien huis-aan-bladen uitgezonderd worden, dan moeten er wel regels komen over hoe groot het deel mag zijn dat uit reclames bestaat, omdat anders de kans bestaat dat via die route te veel reclame alsnog door de brievenbus komt.

Handhaving

Bij invoering van een Ja/Ja Sticker moet de gemeente zelf de handhaving regelen. Concreet houdt dit in dat er een meldsysteem via de gemeentelijke website moet komen, waarin overtreding van de bezorgregels kan worden gemeld. De gemeente moet af op meldingen van foutief aangeboden folders en die afhandelen (sancties, last onder dwangsom), eventueel gevolgd door een juridisch traject op basis van de afvalstoffenverordening. Dit betekent dat handhavingscapaciteit en capaciteit voor het afhandelen van meldingen moet worden gerealiseerd. Een nadere uitwerking is noodzakelijk om de benodigde ambtelijke capaciteit te bepalen en in te passen.

Communicatie

Een nieuw systeem voor ongeadresseerd drukwerk is een grote verandering en kan daardoor voor verwarring zorgen. Het is daarom belangrijk om alle inwoners te informeren. Communicatie is hierbij

Notitie

Eerste resultaten onderzoek invoering Ja/Ja Sticker

van groot belang. Zo ook extra aandacht voor communicatie voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn, zodat ook deze groep op de hoogte is van de verandering en tijdig toegang heeft tot een Ja/Ja Sticker. Mogelijkerwijs dient ook te worden gekeken of de gemeentelijke informatie via de Heemsteder nog mogelijk is, gelet op eerder genoemde extra op te stellen regels voor huis-aan-huisbladen.

Kosten

Indien de gemeenteraad wenst over te gaan tot de invoering van een Ja/Ja Sticker zal een voorbereidingskrediet noodzakelijk zijn. Dat zijn kosten voor het drukken van de stickers, aanpassing Afvalstoffenverordening, aanpassen website, opstellen van een communicatieplan en middelen etc. Ook dient ambtelijke capaciteit vrij gemaakt of ingehuurd te worden. Daarnaast zal invoering van het Ja/Ja Sticker leiden tot structurele kosten, zoals kosten voor monitoring, handhaving en communicatie. Het ligt voor de hand deze kosten te verrekenen in de afvalstoffenheffing. Eventueel zijn er nog extra kosten voor een andere wijze van informeren van onze inwoners indien het gemeentenuws niet meer (mede) via de huis-aan-huisbladen niet meer vrij kunnen worden gedeeld.

Huidige systeem

Met het huidige nee-ja systeem kunnen huishoudens die geen reclaimedrukwerk willen ontvangen een uniform uitgevoerde Nee-Ja of Nee-Nee Sticker op hun brievenbus plakken. De stickers zijn gratis verkrijgbaar op het Raadhuis en zitten op veel brievenbussen in Heemstede. Begin jaren '90 is het systeem tot stand gekomen vanuit de VNG en de reclamefolderbranche samen. Regulering en handhaving is geregeld via de Stichting Reclame Code. Aan het huidig systeem met de Nee/Ja en Nee/Nee Stickers zijn voor de gemeente geen kosten verbonden.

De invoering van de ja ja sticker vergt enige tijd. Op de korte termijn zou de doelstelling van papierreductie kunnen worden bevorderd door het actief verspreiden van de Nee-Nee of Nee-Ja Sticker in combinatie met gerichte communicatie het aantal verspreide kilo's reclaimedrukwerk teruggedrongen worden. Wellicht is dit mogelijk bij de verzending vanuit Meerlanden van de stickers voor op de containers eind december. Als de raad eind dit jaar besluit het afvalinzamelingssysteem te wijzigen, dan kan dit ook in de communicatie worden meegenomen.

Notitie

Eerste resultaten onderzoek invoering Ja/Ja Sticker

Voorbeelden andere gemeenten

Gemeente Amsterdam

Eind 2017 heeft Amsterdam als eerste gemeente de Ja/Ja Sticker ingevoerd. Wanneer het beoogde Ja/Ja Sticker systeem wordt ingevoerd, kunnen inwoners met een Ja/Ja Sticker op de brievenbus aangeven wel reclamdrukwerk te willen ontvangen. Inwoners zonder sticker ontvangen geen reclamefolders en geen huis-aan-huisbladen. Huishoudens met een Nee/Ja of Nee/Nee sticker ontvangen ook geen reclamefolders. Verspreiders riskeren een boete van 500 euro wanneer deze het 'niet zo nauw' nemen met de Ja/Ja Sticker.

De jaarlijkse kosten van de Ja/Ja Sticker bedragen voor Amsterdam €230.000.

Uit een tweetal gehouden evaluaties in 2018 concludeert men het volgende:

1. Groot draagvlak onder Amsterdamse bevolking – 84% van de Amsterdammers is voor de invoering van het nieuwe systeem voor brievenbusstickers
2. Op 13,8% van de brievenbussen is een ja/ja-sticker aanwezig – Aanwezigheid varieert tussen de 5% en 31%
3. Aanwezigheid van ja/ja-sticker hangt samen met:
 - a. Leeftijd (afname aantal sticker wanneer meer jongeren aanwezig zijn)
 - b. Huishoudenssamenstelling (toename van aantal stickers wanneer meer gezinnen aanwezig zijn)
4. Het aantal klachten per huishouden is hoger in stadsdelen waar minder ja/ja-stickers aanwezig zijn.

De gemeente Amsterdam verspreidt 7 á 8 keer per jaar een eigen krant met informatie van de stad en buurt. De oplage is 501.000 exemplaren.

Een ontwikkeling die het mogelijke positieve effect van voorkoming van papierverspilling teniet doet is de opkomst van nieuwe huis-aan-huis bladen of uitbreiding van bestaande huis-aan-huis bladen met extra advertentiepagina's. Deze mogen ook worden bezorgd in brievenbussen met een ja / ja sticker. In Amsterdam is in 2018 een nieuw wekelijks huis-aan-huis blad uitgebracht (48 pagina's) met een oplage van 318.000 stuks. De 48 pagina's tellende krant voldoet met 20 procent redactionele inhoud ruimschoots aan de norm van 14 procent die Amsterdam eist om als huis-aan-huis blad te worden gezien.

Gemeente Haarlem

De gemeente Haarlem heeft aangegeven de Ja/Ja Sticker vanaf 2020 te willen invoeren. De kosten bedragen circa € 25.000 per jaar en in het jaar van invoering een bedrag van eenmalig € 63.000. Deze schatting hebben zij gebaseerd op ervaringscijfers van Amsterdam en Utrecht naar rato van het aantal inwoners, voor handhaving, communicatie, projectmanagement en onderzoek en monitoring. De gemeente Haarlem verwacht dat met invoering van de Ja/Ja Sticker de hoeveelheid papierafval met 5% zal afnemen (schatting); van 76 kg per persoon per jaar naar 72kg.

Gemeente Utrecht

De gemeente Utrecht heeft ook aangegeven de Ja/Ja Sticker in te willen voeren in 2020. De invoering zal ongeveer hetzelfde verlopen als in Amsterdam. De gemeente Utrecht verwacht dat een opt-in systeem (Ja/Ja Sticker) leidt tot een afname van gemiddeld bijna 8 kilo papier per huishouden per jaar over de hele gemeente Utrecht (in totaal 1.200 ton papier per jaar). De afname in het restafval leidt tot een besparing, de afname van ingezameld papier leidt tot minder opbrengsten. Netto leidt dit tot minder opbrengsten uit de gescheiden inzameling van papier, van ongeveer €55.000 per jaar. De kosten voor voorbereiding ramen zij op €147.000, kosten 1^e jaar op € 224.000 en de opvolgende jaren op €107.000. De gemeente Utrecht maakt geen uitzondering voor huis-aan-huisbladen. Sommige vormen van ongeadresseerd drukwerk vallen wel buiten de nieuwe regelgeving zoals drukwerk "met als enig doel om feitelijke informatie te verspreiden zonder aanprijzing". Dat zijn bijvoorbeeld berichten van de gemeente of een netbeheerder.